

Nazwa zadania:

Zebranie materiału genetycznego cietrzewia w krajowych ostojach w celu przyszłej reintrodukcji bądź zasilenia istniejącej populacji w Puszczy Knyszyńskiej.

I. Opis przedmiotu zamówienia

Celem realizacji przedmiotu zamówienia jest:

- analiza struktury genetycznej istniejących obecnie populacji cietrzewia, a w szczególności określenie wpływu drastycznego spadku liczebności na zmienność genetyczną poszczególnych populacji i zróżnicowania genetyczne pomiędzy badanymi populacjami,
- oszacowanie stopnia zagrożenia poszczególnych populacji zjawiskiem inbrodu,
- identyfikacja głównych populacji zasilających obecny system metapopulacji cietrzewia w Puszczy Knyszyńskiej,
- umiejscowienie krajowych populacji cietrzewia na drzewie ewolucyjnym populacji euroazjatyckiej, dzięki czemu możliwe będzie określenie genealogicznych zależności między populacjami krajowymi i populacjami z innych rejonów Eurazji,
- opracowanie, w oparciu o dane genetyczne, wytycznych do prowadzenia dalszej ochrony czynnej tego gatunku w ostoi 'knyszyńskiej' oraz wskazanie populacji krajowych i zagranicznych, z których ptaki będą mogły w przyszłości stanowić źródło reintrodukcji bądź zasilenia.

Zadanie to będzie realizowane w czterech etapach:

1) Zebranie materiału biologicznego (pióra, odchody, tkanki), jako źródła DNA. W trakcie realizacji badań planuje się pozyskanie min. 300 prób materiału biologicznego. Materiał powinien pochodzić z ostoi nizinnych, jak i górskich – zgodnie z załączoną poniżej tabelą. Jako pojedynczą próbę uznaje się zebranie materiału pochodzącego z jednego stanowiska w danym dniu lub od jednego osobnika w danym dniu. W przypadku zebrania materiału na tokowiskach należy określić liczbę ptaków stwierdzonych na tym stanowisku. W przypadku znanych tokowisk, na których tokuje 1 kogut ponowne zebranie materiału może zostać dokonane po 7 dniach. Jeśli jest to możliwe z każdego stanowiska próby należy pobierać dwukrotnie w ciągu sezonu lęgowego.

W przypadku prób nieinwazyjnych (pióra, odchody znajdujące w terenie) przeznaczonych do wyznaczania wskaźników, dotyczących obecnej dystrybucji zmienności genetycznej w analizowanych populacjach (głównie dane genotypowe), próby nie powinny starsze niż 21 dni (załącznik 1 do szczegółowego opisu przedmiotu zamówienia), chyba że zostały odpowiednio zakonserwowane zaraz po zbiorze (zamrożenie). W takim przypadku dopuszcza się wykorzystanie materiału nie starszego niż 15 lat. W przypadku określania genealogicznych zależności między populacjami krajowymi i populacjami z innych rejonów Eurazji oraz okresowych zmian w poziomie zmienności genetycznej i strukturze genetycznej populacji krajowych, powinny zostać podjęte próby wykorzystania każdego dostępnego materiału, w tym prób z okazów muzealnych.

Osoby pobierające materiał genetyczny w sposób inwazyjny powinny mieć stosowne pozwolenia wydane przez właściwą regionalną dyrekcję ochrony środowiska (zezwolenie na odstąpienie od zakazów w stosunku do gatunków dziko występujących) oraz, w przypadku stref ochronnych – dysponować stosownym zezwoleniem na wejście do stref ochronnych wydanym przez odpowiednie instytucje (regionalne dyrekcje ochrony środowiska, dyrekcje parków narodowych).

L.p.	Miejsce pobranego materiału biologicznego	ilość prób
1.	Ostoja Góry Izerskie	wymaga się zebrania łącznie min. 300 prób, z
2.	Ostoja Karkonosze	

3.	Ostoja Orzysz	zastrzeżeniem, że w poszczególnych lokalizacjach wskazanych w poz. 1-8 minimalna ilość prób wynosić będzie 10 prób
4.	Ostoja Torfowiska Orawsko-Nowotarskie	
5.	Ostoja Puszcza Knyszyńska	
6.	Ostoja Tatry	
7.	Ostoja Torfowisko Karaska	
8.	Ostoja Muszaki	
9.	Pozostałe obszary	
	Łącznie	

- 2) Izolacja DNA z zebranych prób i wykonanie analiz genetycznych, polegających na genotypowaniu mikrosatelitarnym i sekwencjonowaniu fragmentu DNA mitochondrialnego, wykorzystywanego w analizach na poziomie gatunku.
- 3) Wykonanie analiz statystycznych uzyskanych wyników, polegających na określeniu:
- różnorodności genetycznej krajowych populacji cietrzewia;
 - stopnia heterozygotyczności;
 - zróżnicowania genetycznego pomiędzy populacjami;
 - oszacowaniu inbredu w każdej populacji;
 - określeniu dystansu genetycznego pomiędzy nimi oraz określenie genealogicznych zależności między populacjami krajowymi i populacjami z innych rejonów Eurazji.

Analiza nastąpić ma w oparciu o dane pozyskane wskutek realizacji pkt 1 i 2 oraz w oparciu o informacje i dane powszechnie dostępne.

- 4) Przygotowanie raportu podsumowującego uzyskane wyniki, wraz z propozycjami koniecznych do realizacji działań ochronnych, a także sugestie dotyczące wyznaczenia populacji źródłowej dla populacji cietrzewia w Puszczy Knyszyńskiej w przypadku przyszłej reintrodukcji gatunku.

W szczególności raport powinien zawierać:

- a) podstawowe miary zmienności genetycznej w poszczególnych krajowych populacjach, oparte na wskaźnikach polimorfizmu markerów mikrosatelitarnych;
- b) porównanie tych wskaźników z danymi literaturowymi, co pozwoli określić wpływ spadku liczebności na zmienność genetyczną poszczególnych populacji oraz stopnia zagrożenia poszczególnych populacji zjawiskiem inbredu,
- c) wyniki oszacowania dystansu genetycznego między poszczególnymi populacjami krajowymi, oparte na polimorfizmie markerów mikrosatelitarnych i frekwencji haplotypów DNA mitochondrialnego i ich porównanie z danymi literaturowymi, co pozwoli określić wpływ spadku liczebności na zróżnicowanie genetyczne pomiędzy badanymi populacjami oraz identyfikacja głównych populacji zasilających obecny system metapopulacji cietrzewia w Puszczy Knyszyńskiej;
- d) porównanie sekwencji DNA mitochondrialnego populacji krajowych z danymi literaturowymi, co pozwoli określić genealogiczne zależności między populacjami krajowymi i populacjami z innych rejonów Eurazji;
- e) opis metodyki izolacji DNA, opis warunków przeprowadzenia reakcji PCR, listę wykorzystanych markerów, listę haplotypów.

II. Termin wykonania prac

Termin zakończenia całości przedmiotu zamówienia: **do 10 września 2015 r., w tym:**

Etapy pracy	Termin przedstawienia przez Wykonawcę materiałów do odbioru
Etap I Zebranie materiału biologicznego	do 15 czerwca 2015 r.

Etap II Izolacja DNA z zebranych prób i wykonanie analiz genetycznych	do 31 sierpnia 2015 r.
Etap III Wykonanie analiz statystycznych uzyskanych wyników	
Etap IV Wykonanie raportu podsumowującego	do 10 września 2015 r.

Załącznik 1 do szczegółowego opisu przedmiotu zamówienia

INSTRUKCJA POBIERANIA I PRZECHOWYWANIA PIÓR I TKANEK CIETRZEWIA

1. Pióra pozyskiwane pół-inwazyjnie: pióra (okrywowe, lotki i sterówki) najlepiej pobierać z kupra (pisklęta) lub z piersi (ptaki dorosłe). Od każdego osobnika powinno zostać pobranych od 3 do 5 piór. **Pióra należy przechowywać w papierowych kopertach w ciemnych, suchych i chłodnych miejscach. Nie powinny być wystawione na działanie promieni słonecznych. Materiał z każdego osobnika powinien być przechowywany w oddzielnej kopercie! Na kopertach należy napisać (drukowanymi literami) datę i charakterystykę osobnika, od którego zostały pobrane. Pióra można także umieszczać zaraz po pobraniu w probówkach z alkoholem (75%–96%, koniecznie cz.d.a!).**

2. **Pióra pozyskiwane nieinwazyjnie:** lotki i sterówki (które wypadły w wyniku pierzenia) znalezione w pobliżu gniazd, miejsc odpoczynku, noclegowisk i paprzysk, jak również pióra osobników zabitych przez drapieżniki. **Pióra należy przechowywać w papierowych kopertach w ciemnych, suchych i chłodnych miejscach. Nie powinny być wystawione na działanie promieni słonecznych. Każde pióro powinno znaleźć się z oddzielnej kopercie z dokładnym opisem (drukowanymi literami) miejsca zbioru (Nadleśnictwo, leśnictwo, oddział, ew. koordynaty GPS, wszystkie dodatkowe informacje, np. płeć osobnika, od którego pochodzi). Pióra można także umieszczać zaraz po pobraniu w probówkach z alkoholem (75%–96%, koniecznie cz.d.a!).**

3. Tkanki stałe należy pobierać sterylnym skalpelem. Do analiz wystarczy fragment tkanki o średnicy ok. 1 centymetra. Pobraną tkankę należy umieszczać zaraz po pobraniu w probówkach z alkoholem (75%–96%, koniecznie cz.d.a!). Każdy rodzaj tkanki stałej nadaje się do prowadzenia analiz molekularnych

4. Tkanki płynne (krew): krew (pojedyncza kropla) należy pobierać na Karty Whatman FTA. Krople krwi należy umieścić w centrum okręgu wyznaczonego na Karcie FTA, wysuszyć na powietrzu przez kilka (10-15) minut, a następnie umieścić w kopercie. Na Karcie (poza okręgiem do stabilizacji próby), jak i na kopercie należy napisać (drukowanymi literami) datę i charakterystykę osobnika, od którego zostały pobrane. Karty Whatman FTA powinny być przechowywane w ciemnym, chłodnym miejscu.

INSTRUKCJA POBIERANIA I PRZECHOWYWANIA ODCHODÓW CIETRZEWIA

1. Świeże odchody (1 – 21 dni) umieszczamy w pojemniku (do 5 knotów od jednego osobnika).
2. Zасыpujemy żelem krzemionkowym, w objętości odpowiadającej objętości knotów i zamykamy pojemnik.
3. **Żel absorbuje wilgoć i zmienia kolor z pomarańczowego na bezbarwny. W przypadku wyjątkowo wilgotnych knotów (gdy wszystkie granulki zmienia barwę) wskazane jest dosypanie drugiej porcji żelu.**
4. Przechowujemy w temperaturze pokojowej.

UWAGA: żel krzemionkowy przechowujemy w szczelnie zamkniętym pojemniku, żeby nie absorbował wilgoci z otoczenia.

Lub

5. Świeże odchody (1 – 21 dni) suszymy w temperaturze pokojowej (**nie na kaloryferze!!!**).
6. Mrozimy (w kopercie / pojemniku plastikowy / tekturowym / pudełku od zapalek).